

Kritik mot en rådman vid Blekinge tingsrätt för handläggningen av ett mål om vårdnad m.m.

Beslutet i korthet: En rättegång om vårdnad om barn m.m. pågick i tre år och fyra månader. Den ansvarige domaren får kritik för att han inte upprättade en tidsplan för målets handläggning. Han får också kritik för att han hade bristfällig kontroll över hur en medlare, som tingsrätten hade anlitat, skötte sitt uppdrag.

Anmälan

I en anmälan till JO framförde AA som ombud för BB klagomål mot rådmannen CC vid Blekinge tingsrätt med anledning av bl.a. handläggningen av ett mål om vårdnad m.m. Han uppgav bl.a. följande.

BB var kärke i målet. Hon lämnade in en ansökan om stämning till tingsrätten i slutet av april 2011. CC beslutade i december 2011 att utse en medlare för att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning. Medlingen pågick ända fram till någon gång i mars 2013 utan att någon samförståndslösning nåddes. Medlingen borde inte ha tillåtits pågå under en så lång tid. På grund av den långa medlingstiden och att CC beslutade att inhämta två vårdnads- och boendeutredningar i målet blev målets handläggningstid alldeles för lång.

Utredning

Handlingar i tingsrättens mål T 1148-11 begärdes in och granskades. Av handlingarna framgick bl.a. följande.

Målet inleddes vid tingsrätten den 29 april 2011. BB (modern) yrkade ensam vårdnad om sina och DD:s (fadern) gemensamma barn, sönerna EE och FF. Sedan fadern hade gett in ett skriftligt svaromål höll tingsrätten ett första sammanträde för muntlig förberedelse den 7 juni 2011. Under sammanträdet kom parterna överens om hur barnens rätt till umgänge med fadern skulle regleras under viss tid. Tingsrätten beslutade även att inhämta en vårdnads-, boende- och umgängesutredning. Utredningen skulle redovisas senast den 21 november 2011. Sedan fadern hade framställt nya interimistiska yrkanden i målet meddelade tingsrätten ett nytt interimistiskt beslut om umgänge den 14 september 2011. Den 18 november 2011 framställde modern genom sitt dåvarande ombud nya interimistiska yrkanden.

Den 5 december 2011 beslutade tingsrätten, efter att parterna hade hörts i frågan, att utse en medlare i målet. Enligt beslutet skulle medlaren redovisa sitt uppdrag till domstolen senast den 2 januari 2012. Redan den 19 december 2011 ringde medlaren och berättade att han hade haft en första kontakt med föräldrarna. Han sade att ärendet var komplicerat, att han ville ta hjälp av en specialistläkare vid barn- och ungdomspsykiatri vid fullgörandet av uppdraget och att han önskade att uppdragstiden förlängdes.

Tingsrätten förlängde uppdragstiden till den 20 januari 2012, alltså med 18 dagar.

Medlaren gav inte in någon redovisning den 20 januari. Den 25 januari 2012 gav medlaren in en skrift och angav att han hade träffat båda föräldrarna den 15 december 2011, att specialistläkaren och medlaren skulle träffa modern samma dag som skrivelsen upprättades samt att fadern inte kunde delta vid detta tillfälle. Medlaren uppgav att uppdraget skulle komma att kräva mycket tid och han begärde anstånd till den 21 februari.

Vid detta tillfälle hade medlingen pågått i sju veckor. Tingsrätten biföll framställningen om anstånd.

Medlaren hördes inte av den 21 februari. Den 9 mars påminde tingsrätten medlaren på dennes telefonsvarare. Det resulterade i ett meddelande från medlaren att han skulle återkomma med en rapport den 12 mars.

Den 12 mars 2012 kom det in en skrift från medlaren där det framgick bl.a. att medlaren och specialistläkaren hade träffat föräldrarna var för sig två gånger samt haft ett telefonsamtal med fadern. Vad gällde den fortsatta hanteringen framförde medlaren att han och specialistläkaren skulle besöka föräldrarna var för sig i deras hem samt att dessa besök skulle bli något försenade på grund av en sedan länge planerad semester. Medlaren begärde anstånd till den 16 april. Medlingen hade nu pågått i tre månader. Tingsrätten beviljade det begärda anståndet.

Den 16 april 2012 meddelade medlaren per telefon att en öppning var på väg och att han skulle återkomma den 19 april för ytterligare uppgifter. Han hörde dock inte av sig till tingsrätten förrän den 26 april. Då meddelade han per telefon att ytterligare samtal skulle genomföras med parterna och att han skulle återkomma med skriftligt besked om utgången av dessa samtal under vecka 18 (30 april–6 maj).

Den 9 maj 2012 gav medlaren in en skrift till tingsrätten där det framgick att medlaren och specialistläkaren hade besökt fadern i hans hem samt modern och sönerna i deras hem. Medlaren och specialistläkaren hade kommit överens med sönerna om att sönerna skulle träffa fadern i hans hem under en eller två timmar med början den 9 maj 2012 kl. 16.30. Enligt medlaren skulle det fortsatta medlingsarbetet bli mycket beroende av hur detta umgänge fungerade och hur övriga kontakter skulle utvecklas. Även om umgänget den 9 maj skulle gå bra krävdes enligt medlaren ett försiktigt uppbyggnadsarbete för att allt skulle fungera

på ett bra sätt för barnens bästa. Medlaren begärde anstånd till den 11 juni. Medlingen hade nu pågått i fem månader. Tingsrätten biföll framställningen om anstånd.

Såvitt framgår av handlingarna hörde medlaren inte av sig den 11 juni. Vid ett telefonsamtal den 18 juni lovade han att ge in en redogörelse under veckan. Samma dag gav medlaren in en skrift till tingsrätten där det framgick att sönerna och fadern hade träffats vid två tillfällen i medlarens och specialistläkarens närvaro. Medlaren och specialistläkaren hade också haft ett möte tillsammans med båda föräldrarna. Närmast planerade specialistläkaren ett möte tillsammans med föräldrarna för att gå igenom vilka regler som skulle gälla beträffande hälsofrågorna. Därefter var avsikten att planera in ett antal möten mellan sönerna och fadern. Medlaren begärde anstånd till den 15 juli 2012. Medlingen hade nu pågått i sex och en halv månad. Tingsrätten biföll framställningen om anstånd.

Såvitt framgår av handlingarna hörde medlaren inte av sig till tingsrätten den 15 juli. Vid ett telefonsamtal den 20 juli meddelade han att fadern inte hade varit anträffbar och att han skulle ge in en rapport under de närmaste dagarna. Den 25 juli meddelade medlaren att han på grund av sjukdom behövde ytterligare tid på sig för att kunna slutföra uppdraget och att han skulle återkomma med närmare besked inom kort. Den 2 augusti 2012 gav medlaren in en skrift till tingsrätten där det framgick att medlaren, specialistläkaren och parterna hade haft ett telefonmöte den 27 juli och då kommit överens om att sönerna skulle umgås med fadern vid tre tillfällen under augusti, att ett nytt telefonmöte skulle hållas den 27 augusti samt att specialistläkaren skulle ordna ett möte med sonen FF:s läkare och föräldrarna i september. Medlaren begärde anstånd till den 15 september. Medlingen hade nu pågått i nästan åtta månader. Tingsrätten biföll framställningen om anstånd.

Såvitt framgår av handlingarna hörde medlaren inte av sig förrän den 10 oktober. Då skrev han att det inte hade gått att ordna mötet mellan föräldrarna, specialistläkaren och sonen FF:s läkare. Medlaren föreslog att tingsrätten skulle sätta ut målet till sammanträde för muntlig förberedelse. Medlingen hade nu pågått i drygt tio månader och det hade gått nästan ett och ett halvt år sedan modern hade ansökt om stämning.

Tingsrätten höll ett sammanträde för muntlig förberedelse i målet den 12 december 2012. Vid sammanträdet var även medlaren och specialistläkaren närvarande. Vid sammanträdet kom parterna, efter diskussioner under ledning av medlaren och specialistläkaren, överens om att sönerna under tiden december 2012–mars 2013 skulle ha rätt till visst umgänge med fadern. Tingsrätten beslutade att ytterligare ett sammanträde för muntlig förberedelse skulle äga rum den 10 april 2013. Under våren 2013 återkallade modern sitt tidigare ombuds fullmakt och AA inträdde som ombud. Varken modern eller AA kom till sammanträdet den 10 april 2013. Vid det sammanträdet entledigade tingsrätten medlaren från hans uppdrag och beslutade att vårdnads-, boende- och umgängesutredningen skulle återupptas. Utredningen skulle redovisas senast den 20 juni 2013. Tingsrätten fattade även ett interimistiskt

beslut i fråga om sönerns rätt till umgänge med fadern. Socialtjänsten begärde vid tre tillfällen anstånd med att redovisa utredningen. Den 27 november 2013 gavs utredningen in till tingsrätten.

Ärendet remitterades till tingsrätten för upplysningar om och yttrande över hur handläggningen av målet förhöll sig till regleringen i 42 kap. 6 § tredje stycket rättegångsbalken, RB.

Tingsrätten (lagmannen GG) gav in ett remissvar tillsammans med ett yttrande från CC.

CC lämnade följande yttrande.

BB väckte talan mot DD genom stämningsansökan som kom in till tingsrätten den 29 april 2011. Målet lottades på min rotel. Det har från AA:s sida riktats kritik för händelser som påstås ha ägt rum flera år dessförinnan; åtgärder och beslut som jag således inte kan göras ansvarig för. Målet handlar om parternas gemensamma barn EE, född år 2002, och FF, född år 2004.

Sedan s.k. snabbyttrande inhämtats hölls muntlig förberedelse den 7 juni 2011, varvid båda parter företrädde av juridiska ombud. BB yrkade, med ändring av en av Blekinge tingsrätt meddelad dom den 21 oktober 2009, att det inte längre skulle förekomma något övernattningsumgänge mellan barnen och fadern och inte heller umgänge utan umgängesstöd närvarande. Det gjordes gällande att DD inte tagit till sig, och förstått, FF:s sjukdomsbild. Det gjordes även gällande att DD utövat våld mot sönerna.

Förhandlingen avslutades med beslut om att sönerna skulle ha rätt till umgänge med DD i närvaro av umgängesstöd på vissa angivna villkor. Beslutet grundade sig på föräldrarnas principöverenskommelse. Det uppdrogs även åt socialförvaltningen i Olofströms kommun, att i samråd med socialförvaltningen i Klippans kommun verkställa en vårdnads-, boende- och umgängesutredning.

Genom handläggningsbeslut den 14 september 2011 beslutade tingsrätten om "sedvanligt" helgumgänge mellan barnen och fadern. Beslutet grundade sig bl.a. på att påstådda brottsmisstankar mot fadern lagts ner. Beslutet överklagades till hovrätten, som inte meddelade prövningstillstånd.

Sedan det kunnat konstateras uppenbara samarbetssvårigheter mellan föräldrarna beslutade tingsrätten den 5 december 2011 att utse HH som medlare. Parterna motsatte sig inte detta. Under tiden som medlaren utförde sitt uppdrag vilandeförklarades vårdnads-, boende- och umgängesutredningen.

Medlaren uppgav kom därefter i olika omgångar att förlängas till följd av ärendets komplexitet och leg. läkaren JJ, specialist vid barn- och ungdoms-psykiatri i Kristianstad, gavs rätt att biträda medlaren. Tiden för uppdragets genomförande förlängdes även till följd av medlaren sjukdom. Undertecknad gjorde bedömningen att det fortfarande fanns en möjlighet att nå en samförstånds-lösning, ägnad att tillgodose barnens bästa. Parterna delade denna uppfattning.

Medlaren rapporterade efter hand till tingsrätten om ärendets gång och viss skriftväxling förekom mellan ombuden.

Ny muntlig förberedelse hölls den 12 december 2012. Vid denna förberedelse var såväl HH som JJ närvarande. Parterna lyckades enas om en samförstånds lösning avseende umgängets utformning och formerna i övrigt för detta. Vid sammanträdet beslutades att ny förhandling och avstämning skulle äga rum den 10 april 2013.

Under mars månad 2013 återkallade BB fullmakten för sitt juridiska ombud och hon har därefter företrätt av sin far, AA.

Vid den fortsatta muntliga förberedelsen den 10 april 2013 inställde sig varken BB eller hennes nya ombud. Det beslutades att medlaren skulle entledigas från sitt uppdrag. Det beslutades även att den vilandeförklarade vårdnads- boende- och umgängesutredningen skulle återupptas, att redovisas senast den 20 juni 2013. I övrigt beslutades om visst helgumgänge mellan sönerna och DD. För att säkerställa detta umgänge förenades umgänget med vite.

Beslutet överklagades till hovrätten, som inte meddelade prövningstillstånd.

Ovan nämnda beslut kom att resultera i det verkställighetsärende som redovisats ovan. I verkställighetsärendet liksom i det ursprungliga huvudmålet framfördes upprepade gånger beskyllningar mot fadern att han i samband med umgänge med sönerna den 9 mars 2013 skulle ha utsatt dessa för misshandel. Det gjordes senare även gällande från BB:s ombud att DD dömts för sådant brott. DD tillbakavisade samtliga sådana anklagelser och det gavs även besked om att inte någon av de gjorda polisanmälningarna resulterat i åtal. I fokus har hela tiden stått ett påstått misshandelstillfälle i Klippan i samband med att DD utövade umgänge med sönerna.

I detta sammanhang kan konstateras att åtal nyligen väckts mot BB för det att hon påstått ha gjort sig skyldig till urkundsförfalskning avseende journalanteckningar som är att hänföra till den misshandel av sönerna som hon hävdar att DD gjort sig skyldig till. Huvudförhandling i detta mål är utsatt till den 11 mars 2014.

Jävsanmälan har gjorts mot undertecknad vid två tillfällen under målets handläggning. Jävet har prövats den 12 augusti 2013 och den 18 november 2013. Vid båda tillfällena har anmälan om jäv avslagits. Tingsrättens beslut av den 12 augusti 2013 överklagades av BB. Hovrätten meddelade inte prövningstillstånd. Även i det ovan redovisade verkställighetsärendet har anmälan om jäv gjorts och avslagits. Hovrätten meddelade inte heller nu prövningstillstånd.

För närvarande gäller ett av tingsrätten den 6 november 2013 meddelat beslut om umgänge mellan sönerna och DD under fyra tillfällen i närvaro av umgängesstöd; två under hösten 2013 och två under januari månad respektive februari månad 2014. Resultatet av dessa umgängestillfällen ska redovisas till tingsrätten senast den 5 mars 2014. Enligt föreliggande uppgifter har inte något umgänge kommit till stånd under de av tingsrätten beslutade umgängestillfällena.

Det kan konstateras att DD sedan den 29 november 2013 inte längre företräds av något juridiskt ombud och att såväl BB:s nuvarande ombud, liksom DD själv, i upprepade inlagor riktat beskyllningar mot varandra.

Den återupptagna vårdnads-, boende- och umgängesutredningen är slutförd. Efter det att redovisning inkommit beträffande umgänge med umgängesstöd är målet nu klart att företas till avgörande.

Sammanfattningsvis kan konstateras att målet har varit, och alltjämt är, av mycket komplicerad natur, att inlagorna från båda sidor varit omfattande samt att anstånd och flera överklaganden medfört att handläggningstiden beklagligtvis dragit ut på tiden. Till detta kommer att andra mål och ärenden på grund av arbetssituationen tyvärr måst prioriteras.

Någon tidsplan har tidigare inte upprättats. I dispositiva tvistemål, i synnerhet s.k. substansmål, görs detta regelmässigt. I indispositiva tvistemål däremot har jag som regel inte gjort detta. Dessa mål lever ibland sitt eget liv och är oftast styrda av tingsrättens interimistiska beslut och föräldrarnas förmåga och vilja att uppnå samförståndslösningar som bäst gagnar barnen. Ett sådant förfarande kräver olika lång tid. I förevarande fall har parternas oförmåga till samsyn medfört att tingsrättens strävan att uppnå en sådan lösning gått om intet.

Målet kommer att avgöras under våren 2014.

GG uppgav följande.

Beträffande redovisning av handläggningsåtgärder och fattade beslut i målet hänvisas till CC:s yttrande.

I vårdnads mål läggs regelmässigt stor vikt vid att finna samförståndslösningar i avsikt att tillse barnets behov av en nära kontakt med båda föräldrarna. I vårdnads mål som detta, där förhållandet mellan föräldrarna varit av mycket infekterad och komplicerad natur, finns det risk för att sökandet efter en samförståndslösning i barnets intresse tar tid. Enligt mitt förmenande måste stora ansträngningar göras och ges ett tidsmässigt utrymme med beaktande av vikten av att få föräldrarna att nå en överenskommelse som håller över tid. Där kan det ibland uppstå en konflikt mellan kravet på att nå ett snabbt avgörande av målet och kravet på att barnets bästa ska vara avgörande för alla beslut i denna typ av mål. Forskning har visat att samförståndslösningar i de mest infekterade vårdnads målen vinner efterföljd i betydligt större omfattning än en dom. Till detta kommer att medlarens sjukdom medfört att medlingen drog ut på tiden. Ett entledigande av medlaren skulle sannolikt ha inneburit ytterligare tidsutdräkt och att viktig kunskap och erfarenhet i målet hade gått förlorad.

Vid bedömningen av målets handläggning bör även hänsyn tas till om parterna drivit processen med eller utan ombud. I detta mål har, under relativt lång tid, processen drivits av part utan ombud, vilket ytterligare har komplicerat handläggningen.

Sammanfattningsvis kan sägas att tingsrätten måhända hade kunnat gå snabbare fram genom en något kraftfullare handläggning. Jag har dock svårt att finna att det finns grund för klander av den handläggning som förekommit. Parterna har i vart fall genom sitt eget agerande i hög grad bidragit till att handläggningen dragit ut på tiden.

AA kommenterade tingsrättens remissvar.

Tingsrätten avgjorde målet genom dom den 14 augusti 2014, dvs. nästan tre år och fyra månader efter det att modern hade ansökt om stämning. I domen fick modern ensam vårdnad om sönerna. Tingsrätten beslutade också att sönerna inte skulle ha något umgänge med fadern. Av domen framgår att sönerna inte hade träffat sin far sedan den 9 februari 2013.

Rättslig reglering

Sedan den 1 januari 2011 finns ett uttryckligt krav i regeringsformen på att en rättegång ska genomföras inom skäligen tid (2 kap. 11 § andra stycket). Sedan tidigare gäller att rätten ska driva förberedelsen i ett tvistemål med inriktning på ett snabbt avgörande (42 kap. 6 § tredje stycket RB). Denna förpliktelse ska rätten fullgöra genom formell och materiell processledning. Rätten ska alltså dels styra upp processens yttre ramar, dels verka för att tvistefrågorna blir klarlagda. Det är viktigt att rätten agerar med fasthet i båda nu nämnda avseenden och hela tiden är aktiv under förberedelsen. Rätten ska också upprätta en tidsplan för målets handläggning, om det inte är obehövt på grund av målets beskaffenhet eller av något annat särskilt skäl (42 kap. 6 § fjärde stycket RB). En omsorgsfullt upprättad tidsplan medför en uppstramning och effektivisering av förberedelsen och ger såväl parterna som rätten en god överblick över processen och vilka åtgärder som återstår att vidta för att få målet till ett avgörande. Det skapar vidare förutsättningar för en snabbare handläggning (prop. 2004/05:131 s. 132 f.). Utöver kravet på ett snabbt avgörande ska rätten, om det inte är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter, verka för att parterna förlikas eller på annat sätt uppnår

en samförståndslösning (42 kap. 17 § första stycket RB). Den sistnämnda paragrafen fick sin nuvarande lydelse genom en lagändring 2011 som innebar en skärpning av rättens skyldighet att verka för en förlikning (prop. 2010/11:128; SFS 2011:861).

I mål om vårdnad, boende och umgänge är det barnets bästa som ska vara avgörande för alla beslut. Vid bedömningen av vad som är barnets bästa ska särskilt barnets behov av en nära och god relation till båda sina föräldrar beaktas (6 kap. 2 a § föräldrabalken, FB). Lagstiftaren har ansett att en samförståndslösning mellan föräldrarna i frågor om vårdnad, boende och umgänge normalt är till barnets bästa. Det beror bl.a. på att det normalt är bra för barnet att den konflikt som finns mellan föräldrarna får en så hållbar lösning som möjligt. Om en samförståndslösning nås, är förutsättningarna för att den ska hålla på sikt betydligt större än i andra fall (prop. 2005/2006:99 s. 62 f.). År 2006 gjordes därför bestämmelserna i 42 kap. 17 § första stycket RB även tillämpliga för samförståndslösningar i indispositiva tvistemål (prop. 2005/06:99; SFS 2006:459). En sådan samförståndslösning måste dock vara till barnets bästa för att den ska kunna godtas av rätten (prop. 2005/06:99 s. 104).

Enligt 6 kap. 18 § FB kan föräldrar få hjälp att nå en samförståndslösning genom samarbetsamtal enligt socialtjänstlagen (2001:453). Rätten kan ge socialnämnden eller något annat organ i uppdrag att anordna sådana samarbetsamtal. Rätten kan också ge en medlare i uppdrag att försöka få föräldrarna att nå en samförståndslösning som är förenlig med barnets bästa (6 kap. 18 a § FB).

Möjligheten att utse en medlare är framför allt tänkt att användas i vissa fall där samarbetsamtal redan har förekommit men föräldrarna inte lyckats nå en överenskommelse och det trots det bedöms finnas möjligheter att nå en samförståndslösning. Medlaren ska inom den tid som rätten bestämmer lämna en redogörelse för de åtgärder som har vidtagits. Tiden får inte sättas längre än fyra veckor, men rätten får förlänga tiden om det finns förutsättningar att nå en samförståndslösning (6 kap. 18 a § andra stycket FB). När bestämmelsen i 6 kap. 18 a § infördes angavs att när det gäller möjligheten att förlänga tiden för medlarens uppdrag bör domstolen kunna medge en kortare förlängning av tiden, t.ex. om en samförståndslösning bedöms vara nära förestående (prop. 2005/06:99 s. 64 och 91).

Bedömning

Allmänt

En tvistemålsrättegång i en domstol leder normalt till att tingsrätten avgör målet genom en dom. Innan tingsrätten kan döma i målet ska i regel en förberedelse äga rum. Bestämmelserna om förberedelsen gäller för alla tvistemål, alltså både tvister om exempelvis penningfordringar och, som i det nu aktuella fallet, tvister mellan två föräldrar om deras gemensamma barn. Den fråga som aktualiseras genom tingsrättens yttrande till JO är om det just i tvister av det sistnämnda slaget kan finnas särskilda skäl att lägga ned tid på att nå en samförståndslösning även om det

sker på bekostnad av önskemålet om att målet avgörs snabbt. Som tingsrätten varit inne på i sitt yttrande till JO kan det av hänsyn till barnen vara särskilt angeläget att åstadkomma en samförståndslösning.

I alla typer av tvistemål är rätten skyldig att driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet. Den skyldigheten är enligt lagen undantagslös. Dessutom är det rättens skyldighet att verka för en samförståndslösning. Denna skyldighet är däremot förenad med undantag: rätten ska inte verka för en samförståndslösning om det är olämpligt med hänsyn till målets beskaffenhet och övriga omständigheter. Den grundläggande skyldigheten för rätten är alltså att driva förberedelsen med inriktning på att målet avgörs snabbt. Det är inom ramen för den skyldigheten som domstolen ska verka för en samförståndslösning (se mitt beslut den 3 april 2013 i JO:s dnr 1814-2012).

Det är domstolen och inte parterna som bestämmer hur förberedelsen av ett tvistemål ska skötas. Och just i mål om vårdnad och umgänge är domstolens ansvar särskilt påtagligt. I dessa mål är det inte bara parterna som berörs av hur förfarandet anordnas utan även, och ibland framför allt, deras barn, som ju inte har någon möjlighet att påverka valet mellan olika alternativ. För att man som domare ska ta på sig ansvaret att dra ut på processen för att söka nå en samförståndslösning måste man enligt min mening noga ha tänkt igenom om ett sådant förfarande är till nytta för barnen eller om det främst är föräldrarnas intressen som tillgodoses. Det ligger i sakens natur att det inte är bra för någon att vara inblandad i en rättegång som det är svårt att se något slut på. Framför allt för ett barn måste den otrygghet som följer av detta vara plågsam.

I familjemål har rätten särskilda verktyg till sin hjälp för att underlätta samförståndslösningar. Det är mycket vanligt att rätten ger socialnämnden i uppdrag att anordna samarbetsamtal för detta ändamål. Och sedan några år finns det också möjligheter för domstolen att utse en medlare som hjälper föräldrarna att komma överens. Både samarbetsamtalen och medlingen äger rum under målets förberedelseskede. Det innebär att tillämpningen av dessa institut begränsas av rättens skyldighet att driva förberedelsen med inriktning på ett snabbt avgörande av målet.

Tidsplan

För att främja snabbheten under förberedelsen av tvistemål är rätten skyldig att upprätta en tidsplan för målets handläggning om det inte är obehövligt på grund av målets beskaffenhet eller av något annat skäl. CC har i sitt svar till JO skrivit att han i regel inte upprättar tidsplaner i indispositiva tvistemål eftersom dessa mål lever sitt eget liv och oftast är styrda av tingsrättens interimistiska beslut och föräldrarnas förmåga och vilja att uppnå olika samförståndslösningar som bäst gagnar barnen. Men det är just för att förhindra att målen lever sitt eget liv som lagstiftaren har bestämt att rätten ska upprätta tidsplaner. Det var alltså inte obehövligt att upprätta en tidsplan i det aktuella målet och enligt min uppfattning borde det ha gjorts senast i anslutning till sammanträdet den 7 juni 2011.

Medlingen

Det är framför allt medlingen som har gjort att handläggningen har dragit ut på tiden. Av en notering i dagboken framgår att CC i början av december 2011 väckte frågan om medling med parternas ombud. Parterna motsatte sig inte detta men moderns ombud uppgav enligt anteckningen i dagboken att hon var tveksam till om det skulle ha någon effekt. Den 5 december 2011 utsåg CC en medlare i målet. Medlarens uppdrag förlängdes sedan vid ett flertal tillfällen utan att parterna hade något att invända mot det. Medlingen kom till slut att pågå fram till den 10 april 2013, dvs. i ett år och fyra månader. Samtidigt som medlaren entledigades beslutade tingsrätten att den tidigare vilandeförklarade vårdnads-, boende- och umgängesutredningen skulle återupptas. Det tog sedan ytterligare ca ett år och fyra månader innan tingsrätten avgjorde målet den 14 augusti 2014, dvs. drygt tre år och fyra månader efter det att ansökan om stämning gavs in till domstolen.

När rätten överväger att anlita en medlare måste den beakta att den grundläggande regeln för förberedelsearbetet i tvistemål är att inriktningen ska vara att målet avgörs snabbt. Det torde vara mot den bakgrunden som det i förarbetena till lagregeln om medlare sägs att en medlare framför allt bör utses i situationer där samarbetsamtal har förekommit men föräldrarna trots detta inte lyckats nå en överenskommelse. I sådana fall har rätten ofta goda möjligheter att avgöra om det finns förutsättningar för medlaren att lyckas med sitt uppdrag inom en rimlig tid. Kravet på snabbhet har också föranlett att huvudregeln i lagen är att medlarens uppdrag ska slutföras inom fyra veckor.

CC:s beslut den 5 december 2011 att utse en medlare hade inte föregåtts av samarbetsamtal. Inte heller innehåller beslutet några anvisningar till medlaren om hur uppdraget skulle fullgöras. Jag finner inte tillräckliga skäl att kritisera beslutet. Men eftersom målet då hade pågått vid tingsrätten under sju månader fanns det starka skäl för tingsrätten att bevaka att medlarens uppdrag inte drog ut på tiden. I lagstiftningsförarbetena (prop. 2005/06:99 s. 64) sägs att det är naturligt att domstolen lämnar anvisningar till medlaren om hur uppdraget ska fullgöras och att medlaren bedriver medlingen på ett aktivt sätt och alltid med barnets bästa i fokus. Emellertid är det enligt propositionen inte möjligt att reglera i lag hur medlarens arbete ska bedrivas utan detta bör medlaren i samråd med domstolen få bedöma från fall till fall.

Den 19 december 2011 ringde medlaren till tingsrätten och berättade att ärendet var komplicerat, att han ville ha hjälp av en läkare och att han ville ha förlängd tid. Enligt min mening borde tingsrätten med anledning av telefonsamtalet ha tagit reda på hur medlaren hade planerat att fullgöra sitt uppdrag, vilka arbetsuppgifter som läkaren skulle utföra och vilken tid medlingsuppdraget skulle ta. Besked i dessa frågor hade kunnat ge CC ett underlag för att ta ställning till begäran om anstånd och till om det fanns skäl att mot bakgrund av skyndsamhetskravet avbryta medlarens uppdrag. Såvitt framgår av handlingarna begärde CC emellertid inte några närmare besked från medlaren utan gav anstånd med uppdragets utförande utan några villkor.

Härefter begärde och fick medlaren anstånd med sitt uppdrag vid fem tillfällen och när medlingen hade pågått under tio månader föreslog medlaren slutligen att tingsrätten skulle kalla parterna till ett sammanträde för muntlig förberedelse. Inte i någon av sina framställningar om anstånd redovisade medlaren en plan för när arbetet kunde beräknas vara slutfört och tingsrätten krävde inte heller några sådana besked. Det framgår inte av någon av framställningarna om anstånd att det fanns klara indikationer på att en samförstånds lösning låg inom nära räckhåll. Enligt min mening borde tingsrätten – även om parterna inte hade något att invända – inte ha förlängt medlarens uppdrag på det sätt som skedde. Av handlingarna framgår att tre av besluten om förlängning fattades av CC.

Avslutande synpunkter

Avsaknaden av en tidsplan samt den bristfälliga kontrollen över hur medlaruppdraget utfördes har lett till att målets handläggning har tagit alldeles för lång tid. CC, som varit ansvarig för målet, förtjänar därför kritik för sin handläggning av målet.

Vad AA i övrigt anfört föranleder inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Jag får avslutningsvis upplysa om att JO inte är behörig att handlägga frågor om skadestånd.

Ärendet avslutas.